

18.2021

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра публічних фінансів

Затверджено
Науково-методичною радою Університету,
протокол від «20» листопада 2021 № 2
Голова НМР Світлана СУПРУНЕНКО

Робоча програма
навчальної дисципліни
«ПОВЕДІНКОВІ ФІНАНСИ»
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денної та заочної форми навчання)
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Статус дисципліни: вибіркова

Робоча програма навчальної дисципліни «Поведінкові фінанси» складена на основі освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, спеціальності 070 «Фінанси, банківська справа та страхування», затвердженої Вченою радою затвердженою Вченою радою Університету ДФС України «26»_04__2021 року (протокол № 5).

Укладач:

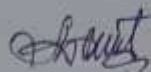

О. С. Сокирко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри публічних фінансів

Рецензенти:

Т.А. Коляда, к.е.н., сис, доцент
кафедри публічних фінансів;
Л.В. Діденко, к.е.н., доцент,
кафедри фінансових ринків та технологій

Гарант освітньо-професійної програми

Бедринець М.Д., к.е.н., доцент

Робочу програму навчальної дисципліни розглянуто та схвалено кафедрою публічних фінансів, протокол від «14» грудня 2021 № 11.

В.о. завідувача кафедри

Т. А. Коляда, к.е.н., сис, доцент
кафедри публічних фінансів

Розглянуто і схвалено вченою радою Факультету фінансів та цифрових технологій протокол від «21» грудня 2021 № 1.

В.о. Голови вченої ради

Факультету фінансів та цифрових технологій

М.В. Рябокінь,
к.е.н., доцент

Завідувач сектору
науково-методичного
забезпечення освітнього процесу

С.В. Меднікова

Реєстраційний № _____

ЗМІСТ

1. Передмова.....	5
2. Опис навчальної дисципліни	6
2.1 Перелік компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни.....	6
2.2 Результати навчання.....	7
2.3 Пререквізити та постреквізити вивчення дисципліни.....	7
2.4 Структура навчальної дисципліни.....	8
3. Зміст навчальної дисципліни за змістовними модулями.....	10
4. Критерії оцінювання.....	19
5. Засоби оцінювання.....	23
6. Форми та перелік питань до поточного та підсумкового контролю.....	24
7. Рекомендована література.....	26

ЛИСТ ОНОВЛЕННЯ ТА ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри публічних фінансів

Протокол від 2 р. № . Укладач (і): О.С. Сокирко, к.е.н., доцент кафедри
фінансів імені Л. Л. Тарангул

**Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни
(протягом 5 років після затвердження або до затвердження освітньої програми)**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис гаранта ОП

1. ПЕРЕДМОВА

У сфері фінансів, як і у всіх інших областях своєї діяльності, люди діють під впливом сформованих стереотипів мислення, ілюзій сприйняття, упереджених думок, помилкового аналізу інформації та інших суб'єктивних поведінкових факторів, які в сукупності здійснюють потужний вплив на процес прийняття рішення фінансово-інвестиційного характеру.

Мета навчальної дисципліни «Поведінкові фінанси» – формування у здобувачів вищої освіти базових знань з теорії поведінкових фінансів, засвоєння закономірностей їх функціонування та вивчення поведінки суб'єктів господарювання.

Завдання навчальної дисципліни «Поведінкові фінанси» полягають у висвітленні теоретико-методичних засад функціонування поведінкових фінансів; виявленні поведінкових факторів в різних аспектах аналізу ринків і роботи суб'єктів господарювання; вивченні механізмів формування цих факторів у поведінці економічних агентів тощо.

Форми організації занять: включають лекційні заняття, семінарські заняття, самостійну та індивідуально-консультаційну роботу.

Форми навчання: денна і заочна.

Методи навчання: розгляд та аналіз ситуаційних завдань, кейсів, застосування інформаційних технологій та елементи дистанційного навчання у системі Moodle. Зокрема використовуються такі методи, як пояснювально-ілюстративний, пошуковий, проблемний, проблемно-пошуковий, дослідницький тощо.

Організація поточного та підсумкового контролю знань. Для закріплення знань і набуття практичних вмінь програмою передбачено проведення таких форм контролю: виконання індивідуальних робіт, поточні контрольні роботи та підсумковий контроль знань (залік).

На лекційних заняттях розкриваються основні теоретичні проблеми курсу, конкретна практика застосування основних понять і категорій поведінкових фінансів.

Семінарські заняття передбачають: обговорення питань за темами, проведення дискусій з основних проблем і питань, які розглядаються на семінарському занятті.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Рівень вищої освіти, галузьзнань, спеціальність, спеціалізація	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Вибіркова	
Модулів – 2	Галузь знань 07 «Управліннята адміністрування»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		3-й	3-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		6-й	6-й
	Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»	Лекції	
		16 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	2 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		58 год.	86 год.
		Інд.-консультац. робота: 2 год.	
		Форма семестрового контролю:	Залік

2.1 ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ФОРМУВАННЯ ЯКИХ ЗАБЕЗПЕЧУЄ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Компетентності, які мають бути сформовані в результаті опанування навчальної дисципліни:

Здатність до мотивації та досягнення спільної мети із безперервним саморозвитком та самовдосконаленням.

Здатність ініціювати і розробляти інноваційні проекти, та управляти ними.

Здатність формувати науковий світогляд у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Здатність до виконання наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування на відповідному фаховому рівні, досягнення наукових результатів, що створюють нові знання, для розв'язання актуальних проблем.

Здатність до впровадження результатів власних досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Здатність застосовувати інструменти грошово-кредитного регулювання, координації бюджетно-податкової та монетарної політики.

Здатність розробляти механізми реалізації економічної та фінансової політики на державному, регіональному та корпоративному рівнях.

2.2 РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання:

Мотивувати та управляти роботою інших для досягнення спільної мети.

Розробляти проекти у сфері фінансів, банківської справи та страхування, управляти ними і здійснювати пошук партнерів для їх реалізації.

Формувати системний науковий світогляд, володіти сучасними теоріями і концепціями у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Виконувати оригінальні наукові дослідження у сфері фінансів, банківської справи та страхування на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання, для розв'язання актуальних проблем.

Бути спроможним реалізовувати проекти, включаючи результати власних досліджень, спрямовані на вирішення актуальних проблем у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Критично оцінювати сучасні економічні процеси в країні та за її межами, визначати тенденції глобальних змін.

Обґрунтовувати рекомендації щодо застосування досягнень світової, європейської та української економічної науки за розробки фінансової політики держави.

Самостійно виявляти та досліджувати актуальні мікро- та макроекономічні проблеми, визначати механізми їх вирішення з позицій фінансової політики держави.

2.3 ПРЕРЕКВІЗИТИ ТА ПОСТРЕКВІЗИТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Поведінкові фінанси» є попереднє вивчення таких навчальних дисциплін як: «Політична економія», «Фінанси», «Макроекономіка», «Бюджетна система».

Навчальна дисципліна є основою для таких курсів: «Фінансові стратегії управління економічним розвитком», «Вартісно-орієнтоване управління та оцінка вартості бізнесу», «Системні трансформації у фінансах».

2.4 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПОВЕДІНКОВІ ФІНАНСИ»
(для денної форми навчання)

№	Змістові модулі	Кількість годин				
		Лекції (год.)	Семінари (год.)	Інд.-конс. робота під керівництвом викладача (год.)	СРС	Всього (год.)
Модуль 1 = 1,5 залікових кредити (45 годин)						
ЗМ 1 (Т1, Т2) Теоретико-методологічні засади теорії поведінкових фінансів						
T.1	Розвиток теорії поведінкових фінансів	2	1	–	5	8
T.2	Місце теорії поведінкових фінансів у розробці програм економічного розвитку	2	2	–	5	9
ЗМ 2 (Т3, Т4, Т5) Біхевіористика у поведінці та прийняття рішень економічними агентами						
T.3	Процес прийняття рішень: передумови прийняття невірних рішень, або спотворень в передбаченнях	2	2	1	5	10
T.4	Поведінкові ефекти індивідуума в економіці	2	2	–	5	9
T.5	Біхевіористика у прийнятті рішень: теорія поколінь	2	2	–	5	9
Всього по модулю:		10	9	1	25	45
<i>Форма контролю - перший модульний контроль (за рахунок семінарського заняття – 40 хвилин)</i>						
Модуль II = 1,5 залікових кредити (45 год.)						
ЗМ 3 (Т6, Т7, Т8) Поведінкові засади функціонування фінансового ринку та економіки в цілому						
T.6	Біхевіористика у поведінці натовпу	2	2	–	10	14
T.7	Поведінкові аспекти економічних тенденцій	2	1	1	10	14
T.8	Інформаційна ефективність у розвитку економіки	2	2	–	13	17
Всього по модулю:		6	5	1	33	45
<i>Форма контролю - другий модульний контроль (за рахунок семінарського заняття – 40 хвилин)</i>						
Залік						
Разом годин з курсу:		16	14	2	58	90

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПОВЕДІНКОВІ ФІНАНСИ»
(для заочної форми навчання)

№	Змістові модулі	Кількість годин				
		Лекції (год.)	Семінари (год.)	Інд.-конс. робота під керівництвом викладача (год.)	СРС	Всього (год.)
Модуль 1 = 1,5 залікових кредити (45 годин)						
ЗМ 1 (Т1, Т2) Теоретико-методологічні засади теорії поведінкових фінансів						
T.1	Розвиток теорії поведінкових фінансів	-	-	-	8	8
T.2	Місце теорії поведінкових фінансів у розробці програм економічного розвитку	-	-	-	8	8
ЗМ 2 (Т3, Т4, Т5) Біхевіористика у поведінці та прийняття рішень економічними агентами						
T.3	Процес прийняття рішень: передумови прийняття невірних рішень, або спотворень в передбаченнях	2	1	1	7	10
T.4	Поведінкові ефекти індивідуума в економіці	-	1	-	8	10
T.5	Біхевіористика у прийнятті рішень: теорія поколінь	-	-	-	8	8
Всього по модулю:		2	2	1	39	44
Модуль II = 1,5 залікових кредити (45 год.)						
ЗМ 3 (Т6, Т7, Т8) Поведінкові засади функціонування фінансового ринку та економіки в цілому						
T.6	Біхевіористика у поведінці натовпу	-	-	-	14	15
T.7	Поведінкові аспекти економічних тенденцій	2	1	1	14	17
T.8	Інформаційна ефективність у розвитку економіки	-	1	-	15	16
Всього по модулю:		2	2	1	43	46
Залік						
Разом годин з курсу:		4	2	2	82	90

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ

Змістовий модуль 1.

Теоретико-методологічні засади теорії поведінкових фінансів.

Тема 1. Розвиток теорії поведінкових фінансів.

План лекційного заняття:

1. Місце теорії поведінкових фінансів у системі економічної науки, а також її роль у суспільному розвитку.
2. Етапи розвитку теорії поведінкових фінансів.
3. Особливості I етапу розвитку теорії поведінкових фінансів.
4. Загальна характеристика II етапу розвитку теорії поведінкових фінансів.
5. Особливості III етапу розвитку теорії поведінкових фінансів.

План семінарського заняття:

1. Зміст і значення поведінкових фінансів.
2. Значимість теорії поведінкових фінансів для професійної підготовки фінансиста.
3. Ретроспективний аналіз розвитку теорії поведінкових фінансів.
4. Основоположники теорії поведінкових фінансів.
5. Співвідношення раціонального та ірраціонального у поведінці економічних агентів.
6. Фактори, що визначають ірраціональну поведінку економічних агентів у сучасному суспільстві.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Прийняття рішення в умовах невизначеності – доказ парадоксу Елльсберга.
2. Контролінг поведінки в концепції поведінкових фінансів.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Дайте визначення сутності поняття «поведінкові фінанси».
2. Які цілі реалізує вивчення поведінкових фінансів?
3. Що є метою та завданням поведінкових фінансів?
4. Визначте об'єкти і суб'єкти поведінкових фінансів.
5. Назвіть основоположників теорії поведінкових фінансів.
6. Які Ви знаєте етапи розвитку теорії поведінкових фінансів?
7. Що Ви розумієте під поняттям «раціональна поведінка»?
8. Що таке ірраціональна поведінка?
9. Назвіть основні чинники, що визначають ірраціональну поведінку економічних агентів.
10. Охарактеризуйте роль поведінкових фінансів у сучасному світі.

Рекомендована література:

Основна: [4, 8, 9, 11, 13, 18, 22, 23].

Допоміжна: [1, 3, 5, 8, 9, 10, 26].

Інформаційні ресурси Інтернет: [3, 7, 8, 10].

Міжнародні видання: [3, 4, 5].

Тема 2. Місце теорії поведінкових фінансів у розробці програм економічного розвитку.

План лекційного заняття:

1. Сутність стимулів та їх значення у забезпеченні економічного розвитку.
2. Інвестування у програмі економічного відновлення.
3. Фінансове забезпечення розвитку освіти.
4. Демографічна політика: контроль за чисельністю населення.
5. Проведення боргової політики: видача позик.
6. Списання боргів.

План семінарського заняття:

1. Теоретико-методологічні основи економічного зростання.
2. Фактори економічного зростання.
3. Поведінкові ефекти:
 - принцип витоку знань та принцип відповідності (стимули до нарощування знань);
 - стимули щодо використання технологій;
 - відсутність бажання людей, протистояння новітнім технологіям (старіння нації, низька початкова норма дохідності новітніх технологій тощо).
4. Значення поведінкових ефектів для забезпечення економічного розвитку країни.
5. Зарубіжний досвід вибору методів та шляхів економічного розвитку бідних країн.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Проаналізувати вітчизняну практику пошуку шляхів економічного росту держави.
2. Вивчити світовий досвід забезпечення економічного зростання у бідних та багатих країнах.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Розкрийте сутність економічного зростання держави.
2. Які Ви знаєте принципи побудови фінансової політики держави?
3. Сформулюйте поняття інвестування та назвіть види інвестицій.
4. Які ви знаєте поведінкові ефекти?
- 5.
6. Назвіть види стимулів в економіці.
7. Визначте роль демографічної політики по відношенню до соціально - економічного розвитку.
8. Розкрийте сутність боргової політики держави.
9. Розкрийте роль поведінкових ефектів у забезпеченні економічного

розвитку країни.

Рекомендована література:

Основна: [2, 4, 5, 6, 7, 12, 17].

Допоміжна: [1, 2, 3, 5, 15, 16, 21].

Інформаційні ресурси Інтернет: [3, 4, 6, 8, 10].

Міжнародні видання: [1, 3, 5].

Змістовий модуль 2.

Біхевіористика у поведінці та прийнятті рішень економічними агентами.

Тема 3. Процес прийняття рішень: передумови прийняття невірних рішень, або спотворень в передбаченнях.

План лекційного заняття:

1. Процес прийняття рішень у дослідженнях Д. Канемана та А.Тверські.
2. Особливості та функціональне призначення Системи 1 та Системи 2.
3. Евристичні стратегії прийняття рішень.
 - евристика доступності.
 - евристика репрезентативності.
 - евристика прив'язки та пристосування.

План семінарського заняття:

1. Науковці, що досліджували процес прийняття рішень.
 2. Процес мислення та прийняття рішень у дослідженнях Д. Канемана та А. Тверські.
3. Особливості та функціональне призначення Системи 1.
4. Особливості та функціональне призначення Системи 2.
5. Сутність та особливості евристики доступності.
6. Сутність та особливості евристики репрезентативності.
7. Сутність та особливості евристики прив'язки та пристосування.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Значення Системи 1 у прийнятті фінансових рішень економічними агентами у сучасному суспільстві.
2. Система 2: значення для прийняття раціональних рішень.
3. Опрацювати і виділити основні тези книги «Мислення повільне і швидке мислення» психолога й економіста Д. Канемана.

План індивідуально - консультаційної роботи здобувачів вищої освіти

1. Сутність когнітивних та ситуаційних чинників.
2. Що представляє собою Система 1?
3. Сутність та функціональне призначення Системи 2.
4. Поясніть сутність евристичних стратегій прийняття рішень.
5. Сутність та особливості евристики доступності.
6. Особливості евристики репрезентативності.
7. Значення та особливості евристики прив'язки та пристосування.

Перелік питань для самоконтролю:

1. У чому полягає сутність процесу прийняття рішень?
2. Визначте об'єкти і суб'єкти управління фінансами.
3. Охарактеризуйте основних суб'єктів управління фінансами.
4. Назвіть працю Д. Канемана та А. Тверські щодо процесу мислення та прийняття рішень.
5. Розкрийте основні положення теорії перспектив.

Рекомендована література:

Основна: [2, 9, 11, 14, 20, 21].

Допоміжна: [5, 6, 22, 26, 27, 30].

Інформаційні ресурси Інтернет: [1, 3, 4, 5, 7, 8].

Міжнародні видання: [1, 2, 3].

Тема 4. Поведінкові ефекти індивідуума в економіці.**План лекційного заняття:**

1. Ірраціональність у поведінці індивідуума.
2. Суть поведінкових ефектів економічних агентів.
3. Значення та основні риси поведінкових ефектів групи володіння.
4. Особливості прояву поведінкових ефектів групи порівняння.
5. Властивості та дія поведінкових ефектів групи передбачення.

План семінарського заняття:

1. Суть поведінкових ефектів економічних агентів
2. Значення та основні риси поведінкових ефектів групи володіння:
 - вартість безкоштовного;
 - вартість соціальних норм;
 - висока вартість володіння.
3. Особливості прояву поведінкових ефектів групи порівняння:
 - відносність та порівняння при прийнятті фінансових рішень;
 - ефект цінового якоря.
3. Властивості та дія поведінкових ефектів групи передбачення:
 - ефект очікування;
 - ілюзія контролю.
4. Мультиваріантність як необхідність для економічного агента.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Роль стереотипів у житті людини і суспільства.
2. Феномен безкоштовного продукту.
3. Класифікація поведінкових ефектів.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняття «поведінкові ефекти».
2. Які класифікаційні ознаки поведінкових ефектів Ви знаєте? 3. Охарактеризуйте ірраціональність у поведінці індивідуума.
3. Визначте економічну сутність поведінкових ефектів групи володіння.
4. Назвіть поведінкові ефекти групи порівняння.
5. Які Ви знаєте поведінкові ефекти групи передбачення?
6. Розкрийте сутність мультिवаріантності.

Рекомендована література:

Основна: [4, 6, 10, 12].

Допоміжна: [2, 6, 19, 20].

Інформаційні ресурси Інтернет: [3, 4, 5, 8, 10].

Міжнародні видання: [1, 2, 3, 4, 5].

Тема 5. Біхевіористика у прийнятті рішень: теорія поколінь.**План лекційного заняття:**

1. Основоположники теорії покоління та її розвиток.
2. Теоретичні засади теорії поколінь.
3. Імплементация теорії поколінь у вітчизняні реалії.

План семінарського заняття:

1. Теорія поколінь та її розвиток.
2. Характеристика покоління G1 «Покоління переможців».
3. Особливості мовчазного покоління.
4. Покоління Бебі-Бумерів: загальна характеристика.
5. Характеристика покоління X.
6. Особливості покоління Міленіум або Y.
7. Розвиток покоління Z та їх особливості.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Споживчі вподобання різних поколінь.
2. Професійна сфера різних поколінь.
3. Розвиток майбутніх поколінь.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняття «покоління».
2. Яка мета теорії поколінь?
3. Назвіть види поколінь.
4. Особливості покоління G1 «Покоління переможців».
5. Особливості мовчазного покоління.
6. Назвіть особливості покоління X.
7. Особливості покоління Міленіумів.
8. Розкрийте особливості покоління Z.
9. Теорія поколінь і управління персоналом організації.

Рекомендована література:

Основна: [2, 11, 12, 14, 15, 18, 25].

Допоміжна: [3, 4, 7, 14, 19, 22, 27].

Інформаційні ресурси Інтернет: [4, 5, 7, 8].

Міжнародні видання: [1, 2, 4, 5].

Змістовий модуль 3.**Поведінкові засади функціонування фінансового ринку та економіки в цілому.****Тема 6. Біхевіористика у поведінці натовпу.****План лекційного заняття:**

1. Сутність натовпу та його особливості.
2. Особливості формування натовпу.
3. Теорії про натовп.
4. Психологічний портрет натовпу.

План семінарського заняття:

1. Поведінка і психологія натовпу.
2. Індивідуум та натовп.
3. Поведінкові характеристики натовпу: приклади з історії.
4. Вплив на поведінку натовпу засобів масової інформації.
5. Основи фінансової поведінки індивідуума у натовпі.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Натовп як соціально-психологічний феномен.
2. Найбільш поширені помилки і божевілля натовпу.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняття «натовп».
2. Назвіть особливості натовпу.
3. Натовп з психологічної точки зору.
4. Натовп з політичної точки зору.
5. Співвідношення індивідуального та загального у поведінці натовпу.
6. Психологічний портрет натовпу.
7. Вплив на поведінку натовпу засобів масової інформації.
8. Роль ілюзії контролю.
9. Гендерні особливості у поведінці економічних агентів.
10. Фінансова поведінка натовпу.

Рекомендована література:

Основна: [1, 2, 3, 8, 16, 18].

Допоміжна: [5, 18, 24, 25, 26, 28, 51].

Інформаційні ресурси Інтернет: [1, 2, 3, 4, 5, 8, 10].

Міжнародні видання: [1, 3, 4, 5].

Тема 7. Поведінкові аспекти економічних тенденцій.

План лекційного заняття:

1. Ірраціональний початок або Spiritus Animalis.
2. Довіра як фактор визначення економічних тенденцій.
3. Мультиплікатор довіри.
4. Значимість справедливості для економічного розвитку.
5. Грошова ілюзія та зловживання в економіці.

План семінарського заняття:

1. Поведінкові передумови економічних тенденцій.
2. Роль довіри в економіці. Мультиплікатор довіри.
3. Справедливість у розвитку економіки.
4. Сприйнятливості до історій як відхилення від раціональності у прийнятті економічних рішень.
5. Поведінкові аспекти фінансово-економічних криз.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Поведінкові аспекти економічних тенденцій.
2. Прояви ірраціонального початку.
3. Основні завдання розвитку економіки.
4. Роль ірраціонального початку в умовах глобалізації.
5. Грошова ілюзія: міфи і реальність.
6. Поведінкові особливості в кризових ситуаціях.

План індивідуально - консультаційної роботи здобувачів вищої освіти

1. Способи вимірювання довіри.
2. Грошова ілюзія як відхилення від раціонального.
3. Зловживання і недобросовісність.
4. Сприйнятливості до історій як прояв ірраціонального.
5. Біхевіористичні особливості в кризових ситуаціях.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняття «ірраціональний початок».
2. Назвіть основні прояви ірраціонального початку.
3. Назвіть підходи до реалізації економічної політики держави.
4. Роль довіри в розвитку економіки країни.
5. Поясніть співвідношення довіри та справедливості в економіці.

Рекомендована література:

Основна: [1, 2, 3, 9, 22, 24].

Допоміжна: [3, 5, 10, 12, 28, 26, 29].

Інформаційні ресурси Інтернет: [3, 4, 5, 7, 8, 10].

Міжнародні видання: [2, 3, 4, 5].

Тема 8. Інформаційна ефективність у розвитку економіки.

План лекційного заняття:

1. Підходи до розуміння сутності ефективного фінансового ринку.
2. Умови ефективності фінансового ринку.
3. Теорія шумової торгівлі Ф. Блека.
4. Обмежений арбітраж та ірраціональність інвесторів (економічних агентів) в економічних відносинах.
5. Доповнення до шумової теорії торгівлі:
 - стратегія зупинки втрат;
 - стратегія страхування портфеля;
 - теорія оверреакції та андерреакції;
 - теорія інформаційних каскадів.

План семінарського заняття:

1. Особливості ціноутворення на фінансовому ринку.
2. Підходи до розуміння сутності ефективного фінансового ринку.
3. Умови ефективності фінансового ринку.
4. Форми та механізми ефективності фінансового ринку.
5. Модель інформаційної структури фінансового ринку та способи зниження її невизначеності.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Механіка ефективності: загально інформована торгівля, професійноінформована торгівля, частково інформована торгівля, неінформована торгівля.
2. Інформаційні війни: тенденції та шляхи розвитку.
3. Теорія рефлексивності Дж. Сороса.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняття «ефективний фінансовий ринок».
2. Назвіть суб'єктів фінансового ринку.
3. Назвіть умови ефективності фінансового ринку.
4. Сутність інсайдерської інформації.
5. Охарактеризуйте шумову торгівлю.
6. Розкрийте основні функції раціональних операторів.
7. Функції шумових трейдерів.
8. Теорія оверреакції та андерреакції.
9. Стратегія зупинки втрат.
10. Стратегія страхування портфеля.
11. Теорія інформаційних каскадів.
12. Назвіть основні шляхи удосконалення інформаційної ефективності у розвитку економіки.

Рекомендована література:

- Основна: [7, 10, 12, 15, 19, 24, 25].
 Допоміжна: [4, 6, 11, 14, 16, 18, 20, 24, 25, 30].
 Інформаційні ресурси Інтернет: [2, 3, 6, 7, 10].
 Міжнародні видання: [1, 5, 3, 4, 5].

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Загальний розподіл балів, які здобувач вищої освіти може отримати в межах 100-бальної системи оцінювання за навчальну дисципліну «Поведінкові фінанси», представлено у табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Денна форма навчання							
Модулі	Модуль 1 - (23 бали)					Контрольний захід №1 - 8	Екзамен - 50 балів Загальна оцінка з курсу = 50 балів + 50 балів (Екзамен)
Загальна кількість балів за модулем №1							
Теми	T.1	T.2	T.3	T.4	T.5		
Відповідь на семінарському занятті	3	3	3	3	3		
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи						
Модулі	Модуль 2 - (27 балів)					Контрольний захід №2 - 9	
Загальна кількість балів за модулем №2							
Теми	T.6	T.7	T.8				
Відповідь на семінарському занятті	3	3	3				
Індивідуальна робота	4						
Підсумковий тестовий контроль на платформі дистанційного навчання MOODLE	5						

Заочна форма навчання

Заочна форма навчання						
Модулі	Модуль 1 - (6 балів)					Залік - 50 балів
Загальна кількість балів за модулем №1						
Теми	T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	
Відповідь на семінарському занятті	-	-	3	3	-	
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи					
Модулі	Модуль 2 - (44 бали)					
Загальна кількість балів за модулем №2						
Теми	T.6		T.7	T.8		
Відповідь на семінарському занятті	-		3	3		
Індивідуальна робота	16					
Підсумковий тестовий контроль на платформі дистанційного навчання MOODLE	5					
Контрольний захід	17					
Загальна оцінка з курсу = 50 балів + 50 балів (Залік)						

Таблиця 4.2

Шкала оцінювання роботи здобувачів вищої освіти на семінарських заняттях та самостійної роботи для денної/заочної форми навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання
3/3	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом з теми, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.

2/2	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом з теми, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Проте, при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
1/1	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не володіє навчальним матеріалом з теми на достатньому рівні, однак фрагментарно (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
0	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань або володіє навчальним матеріалом лише на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.

Критерії оцінювання контрольної роботи

Формою проміжного поточного контролю є контрольна робота, яка проводиться у письмовій формі та оцінюється від 0 до 15 балів.

Таблиця 4.3

Розподіл балів за різні види завдань в межах контрольної роботи для денної/заочної форми навчання

Вид завдання	Максимальна кількість балів за виконання		
Теоретичні питання	4	5	9 (3×3)
Тестовий блок	4	4	8(8×1)
Всього	8	9	17

Таблиця 4.4

Критерії оцінювання відповіді на теоретичне питання для денної/заочної форми навчання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі дав відповіді на всі теоретичні питання. При цьому використовував актуальну наукову термінологію, належним чином обґрунтовував свої думки та зробив узагальнені підсумки.	4(5)/9
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який в основному розкрив зміст теоретичних питань. Проте, при висвітленні деяких питань не вистачало достатньої аргументації, допускалися при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.	3 (3-4)/5-8
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав фрагментарні відповіді на теоретичні питання (без аргументації й обґрунтування, підсумків), у відповідях присутні неточності та помилки або відповідь дана лише на окремі питання.	1-2 (1-2)/1-4
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав неправильну відповідь на всі теоретичні питання, допустив істотні помилки, оперував неактуальною застарілою інформацією або відповіді на питання відсутні взагалі.	0

Таблиця 4.5

Критерії оцінювання тестового блоку для денної/заочної форми навчання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Відповідь вірна	4-8/1
Відповідь невірна	0/0

Критерії оцінювання індивідуальної роботи.

Індивідуальна робота проводиться у формі підготовки презентацій результатів наукових досліджень з обраної тематики.

Таблиця 4.6

Критерії оцінювання індивідуальної роботи для денної/заочної форми навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання
4/16	У повному обсязі тематику розкрито. При цьому використано актуальну наукову термінологію, належним чином обґрунтовано думки та зроблено узагальнені підсумки.
4/13	В основному розкрито зміст питань. Проте, при висвітленні деяких питань не вистачало достатньої аргументації, допускалися при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3/10	Фрагментарне висвітлення питання (без аргументації й обґрунтування, підсумків), присутні неточності та помилки.
2/5	Неправильна відповідь, допущено істотні помилки, оперування неактуальною інформацією.
0	Роботу не виконано.

Підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється за результатами поточного контролю (від 0 до 50 балів) та заліку (від 0 до 50 балів). Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є отримання не менше 25 балів за поточний контроль та 25 балів за підсумковий контроль у формі екзамену.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку (табл.4.7):

Таблиця 4.7

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами й критеріями оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
					Залік
90-100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	високий (творчий)	відмінно
80-89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість	достатній (конструктив но-варіативний)	добре

			яких незначна.		
70-79	C	добре	Здобувач вищої освіти вмiє зiставляти, узагальнювати, систематизувати iнформацiю пiд керiвництвом викладача; в цiлому самостiйно застосовувати її на практицi; контролювати власну дiяльнiсть; виправляти помилки, серед яких є суттєвi, добирати аргументи для пiдтвердження думок.		
60-69	D	задовiльно	Здобувач вищої освіти вiдтворює значну частину теоретичного матерiалу, виявляє знання i розумiння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матерiал, виправляти помилки, серед яких є значна кiлькiсть суттєвих.	середнiй (репродуктивний)	задовiльно
50-59	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володiє навчальним матерiалом на рiвнi, вищому за початковий, значну частину його вiдтворює на репродуктивному рiвнi.		
35-49	FX	незадовiльно з можливiстю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володiє матерiалом на рiвнi окремих фрагментiв, що становлять незначну частину навчального матерiалу.	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовiльно
0-34	F	незадовiльно з обов'язковим повторним вивченням залiкового кредиту	Здобувач вищої освіти володiє матерiалом на рiвнi елементарного розпiзнання i вiдтворення окремих фактiв, елементiв, об'єктiв.		

Переведення даних 50-бальної шкали оцiнювання в 4-бальну та шкалу за системою ЄКТС здiйснюється в такому порядку (для навчальної дисциплiни, що вивчається протягом одного, двох i бiльше семестрiв з пiдсумковим контролем у формi екзамeну):

Результати складання екзамeнiв i диференцiйованих залiкiв оцiнюються за чотирибальною шкалою («вiдмiнно», «добре», «задовiльно», «незадовiльно»), а залiкiв – за двобальною шкалою («зараховано», «не зараховано») i вносяться у вiдомiсть облiку успiшностi здобувача вищої освіти, залiкову книжку, iндивiдуальний навчальний план здобувача вищої освіти (крiм «незадовiльно» i «не зараховано»).

5. ЗАСОБИ ОЦIНЮВАННЯ

Засобами оцiнювання та методами демонстрування результатiв навчання з навчальної дисциплiни «Поведiнковi фiнанси», є:

- залiк;
- стандартизованi тести;
- команднi тренiнги (проекти);
- комп'ютерне тестування на платформi MOODLE ДПУ;
- аналітичнi звiти, реферати, есе;

- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6. ФОРМИ ТА ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль проводиться у формі семінарських занять, індивідуально-консультаційної роботи, контрольної роботи.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку.

1. Зміст і значення поведінкових фінансів.
2. Значимість теорії поведінкових фінансів для професійної підготовки фінансиста.
3. Етапи розвитку теорії поведінкових фінансів.
4. Основоположники теорії поведінкових фінансів.
5. Співвідношення раціонального та ірраціонального у поведінці економічних агентів.
6. Суть економічного зростання та способи його досягнення.
7. Роль поведінкових ефектів у досягненні економічного росту країни.
8. Науковці, що досліджували процес прийняття рішень.
9. Процес прийняття рішень у дослідженнях Д. Канемана та А. Тверські.
10. Особливості та функціональне призначення Системи 1.
11. Особливості та функціональне призначення Системи 2.
12. Евристичні стратегії прийняття рішень.
13. Сутність та особливості евристики доступності.
14. Сутність та особливості евристики репрезентативності.
15. Сутність та особливості евристики прив'язки та пристосування.
16. Суть поведінкових ефектів економічних агентів.
17. Відносність та порівняння при прийнятті рішень.
18. Ціновий якор у економічних відносинах.
19. Особливості прояву поведінкового ефекту «вартість безкоштовного».
20. Особливості прояву поведінкового ефекту «вартість соціальних норм».
21. Особливості прояву поведінкового ефекту «висока вартість володіння».
22. Суть та особливості прояву ефекту очікувань.
23. Основоположники створення теорії поколінь.
24. Сутність теорії поколінь.
25. Загальна характеристика та особливості економічної поведінки покоління GI (1900-1923 р.н.).
26. Загальна характеристика та особливості економічної поведінки
27. «мовчазного» покоління (1923-1943 р.н.).
28. Загальна характеристика та особливості економічної поведінки покоління Бебі-Бумерів (1943-1963 р.н.).
29. Загальна характеристика та особливості економічної поведінки покоління X (1963-1983 р.н.).
30. Загальна характеристика та особливості економічної поведінки покоління Міленіум або Y (1983-2003 р.н.).
31. Загальна характеристика та особливості економічної поведінки покоління Z (з 2003 р.н.).
32. Особливості формування натовпу.
33. Теорії про натовп.

34. Біхевіористика у поведінці натовпу.
35. Психологічний портрет натовпу.
36. Поведінкові характеристики натовпу: приклади з історії.
37. Поведінка і психологія натовпу.
38. Вплив на поведінку натовпу засобів масової інформації.
39. Основи фінансової поведінки індивідуума у натовпі.
40. Вплив поведінкових аспектів на розвиток економічних тенденцій.
41. Поведінкові передумови економічних тенденцій.
42. Роль довіри в економіці. Мультиплікатор довіри.
43. Значимість справедливості для економічного розвитку.
44. Надмірний оптимізм у прийнятті рішень економічним агентом.
45. Грошова ілюзія та зловживання в економіці.
46. Поняття ілюзії контролю та його поведінковий ефект на прийняття рішень.
47. Врахування поведінкових ефектів у прийнятті рішень на фінансовому ринку.
48. Поведінкові ефекти та маркетингові стратегії фінансових компаній.
49. Особливості ціноутворення на фінансовому ринку.
50. Підходи до розуміння сутності ефективного фінансового ринку.
51. Умови ефективності фінансового ринку.
52. Форми та механізми ефективності фінансового ринку.
53. Модель інформаційної структури фінансового ринку та способи зниження її невизначеності.
54. Інформаційні війни: тенденції та шляхи розвитку.
55. Новації у світовій практиці щодо застосування теорії поведінкових фінансів.
56. Теорія шумової торгівлі Ф. Блека.
57. Обмежений арбітраж та ірраціональність інвесторів (економічних агентів) в економічних відносинах.
58. Пояснити суть стратегії зупинки втрат.
59. Пояснити суть стратегії страхування портфеля.
60. Пояснити суть теорії оверреакції та андерреакції.
61. Пояснити суть теорії інформаційних каскадів.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Аріелі Д. Передбачувана ірраціональність / Д. Аріелі; переклад з англ. Дзвінки Завалій. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. – 296 с.
2. Грэхем Б. Разумный инвестор / Б. Грэхем, Д. Цвейх. – М.: «Альпина Паблишер», 2018. – 568 с.
3. Кужелев М. О. Вплив поведінкових факторів на управління фінансовою діяльністю корпорації: теоретичні аспекти / М. О. Кужелев, А. В. Нечипоренко // Збірник наукових праць Університету ДФС України – 2018. – № 2. – С. 154–168.
4. Сорос Д. Алхимия финансов. – М.: Инфра-М, 2001. – 416 с.
5. Талер Р. Поведінкова економіка. Як емоції впливають на економічні рішення / Р. Талер ; С. Крикуненко. – К. : Наш формат, 2018. – 464 с.
6. Шаманська Н. Теорія поведінкових фінансів: генезис та еволюція / Н. Шаманська, О. Шаманська // Світ фінансів. – 2015. – Вип. 1. – С. 173–184.
7. Association agreement: from partnership to cooperation : collective monograph / edited by M. Dei, O. Rudenko. – Hamilton, Ontario: Accent Graphics Communications & Publishing, 2018. – 276 p.

Допоміжна:

1. Бутенко В. М. Поведінкова економіка як інструмент маркетингу в сучасному агробізнесі / В. М. Бутенко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 1(3). – С. 52–57.
2. Грецька-Миргородська В. В. Формування соціально-орієнтованої економіки: поведінкові передумови аналізу [Електронний ресурс] / В. В. Грецька-Миргородська // Ефективна економіка. – 2018. – № 5. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2018/80.pdf
3. Єрмакова К. І. Вплив психологічних чинників на поведінку економічних суб'єктів на фінансовому ринку в умовах невизначеності та ризику [Електронний ресурс] / К. І. Єрмакова. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=2637>
4. Ілляшенко П. Поведінкові фінанси: історичний огляд і основні засади/ П. Ілляшенко// Вісник Національного банку України. –2016. –№ 239. – С.30–57. № 22(2) – С. 245–249.
5. Капелюш А.А. Біхевіористичні аспекти реалізації фінансових відносин на фінансовому ринку // Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія / за заг.ред. С. В. Онишко. Ірпінь : Вид-во НУДПСУ, 2016. 452 с.
6. Кужелев М. А. Теория поведенческих финансов как фактор развития национальной денежной системы / М. А. Кужелев // Innovations in science and education: challenges of our time. – London: IASHE, 2016.– P. 58–60.
7. Кривий В. І. Сутність та основні теоретичні блоки поведінкових фінансів
8. / В. І. Кривий // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.

2017. № 23. С.12–16.

9. Лебон Г. Психология народов и масс / Г. Лебон. – Библиотека ГВЛ: Политика. Социум, 2010. 400 с.
10. Kahneman D. Anomalies: The Endowment Effect, Loss Aversion, and Status Quo Bias / D. Kahneman, J. Knetsch, R. Thaler // The Journal of Economic Perspectives. – 1991. – С. 193–206. Kahneman D. Prospect Theory: An Analysis of Decision Making Under Risk / Kahneman D., Tversky A. // Econometrica. – 1979. – С. 263–291.
11. Samuelson W. Status Quo Bias in Decision Making / W. Samuelson,

Інформаційні ресурси Інтернет:

1. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: www.kmu.gov.ua
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: www.minfin.gov.ua
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Державної фіскальна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: www.sta.gov.ua
5. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>.
6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: www.bank.gov.ua
7. Офіційний сайт Рахункової палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: www.ac-rada.gov.ua
8. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index>
9. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.ibser.org.ua/>
10. Офіційний сайт Інституту суспільно-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iser.org.ua/>

Міжнародні видання:

1. Європейський науковий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.eujournal.org/index.php/esj>
2. Міжнародний науковий журнал «The Advanced Science Journal» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.advancedscience.org>
3. Європейський науковий журнал «European Applied Sciences» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://konferencii.ru/info/101230>
4. Американський науковий журнал «The USA Applied Sciences» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.ortpublishing.ru/>
5. Європейський журнал економіки і управління «European Journal of Economics

and Management Sciences [Электронный ресурс]. – Режим доступа до сайту: <https://ew-a.org/ru/journals/399/>